

УДК 327-047.44(73+4-6ЄС)

*Лазарчук Анна,
студентка 1-го курсу магістратури
спеціальності «Країнознавство»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

АНАЛІЗ ВЗАЄМОВІДНОСИН США – ЄС У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Європейський Союз – це економічний та політичний союз 28 держав-членів, що розташовані здебільшого у Європі. З початку свого існування Європейський Союз ріс, міцнішав, утворивши до того часу небачений та невідомий тип держави – наддержаву. Заявивши про себе як впливового актора в міжнародному житті, Європейський Союз став конкурентом Сполученим Штатам Америки.

Сполучені Штати Америки, після розпаду біполярної системи, є найпотужнішою державою в світі. Вони мають великий вплив на політику інших держав, організацій.

Статтю присвячено аналізу взаємовідносин Сполучених Штатів та Європейського Союзу в сучасному світі, в період обрання нових облич в ЄС, та вплив новообраних посадовців на стосунки наддержав.

Ключові слова: *Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, економіка, політика, безпека.*

The European Union is an economic and political union of 28 Member States, mainly located in Europe. Since its inception, the European Union has grown, strengthened, forming until then an unprecedented and unknown type of state – the superpower. Having declared itself as an influential actor in international life, the European Union has become a competitor to the United States of America.

The United States, after the collapse of the bipolar system, is the most powerful nation in the world. They have a great influence on the policies of other states and organizations.

The article deals with the analysis of relations between the United States and the European Union in the modern world, during the election of new faces in the EU, and the influence of newly elected officials on the relations of the superpowers.

Today, the European Union and the United States have close relations in almost all areas, namely political, economic, security etc. These relationships were formed naturally because Europe and the United States of America share a unique historical and cultural heritage. They are characterized by the same political values and democratic principles. The main points of contact for them are the

protection of human rights, democratization, stability and security, the general economic and social development of countries.

US-EU bilateral relations play a crucial role in world politics. Most decisions on the development of the human community on a planetary scale are made by these two players.

Keywords: *European Union, United States of America, economy, politics, security.*

Мета роботи – дослідити взаємовідносини Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу.

Постановка проблеми. Тема взаємовідносин цих двох могутніх політичних акторів завжди була, є і буде актуальною, адже їхній вплив на світове співтовариство є помітним на всіх континентах, у всіх сферах. Важливою подією не тільки у США, але й у Європі стало обрання нового президента Сполучених Штатів – Дональда Трампа – людини неоднозначної, нової в політичному колі. Сьогодні в Європі проходить переобрання державних діячів. Новий президент Європарламенту, новий Європарламент та депутати створюють новий виклик для відносин США-ЄС.

Аналіз останніх досліджень. Тему взаємовідносин двох могутніх гравців досліджували багато науковців як у самих Сполучених Штатах, так і поза його межами. Серед євроатлантичної наукової спільноти можна виділити праці Зб. Бжезинського, що у «Великій шахівниці» писав про зв'язок та вплив США на Євросоюз через НАТО, Г. Кіссінджера, чия думка є досі значущою як у Сполучених Штатах, так і в світі, який у праці «Дипломатія» описує політику та цілі США. Серед представників вітчизняної наукової спільноти, що досліджують проблематику лідерства в сучасній системі міжнародних відносин, слід відзначити Є. Макаренка, чия праця «Міжнародні інформаційні відносини» має важливе значення для стратегії формування міжнародної інформаційної безпеки. Конкретні напрями зазначеної проблеми досліджували Д. Лакішик, І. Погорська, яка часто співпрацювала з Д. Лакішиком, В. Вакулич, що описує відносини США та ЄС і перспективи поширення інтеграційного процесу в Європі.

Виклад основного матеріалу. Європейський Союз і Сполучені Штати започаткували свої дипломатичні відносини 1953 року. Відносини між ЄС і США є дуже значною складовою світових міжнародних відносин, оскільки це найбільші економічні та військові держави світу (навіть якщо у ЄС немає спільної оборонної політики), вони домінують у світовій торгівлі, відіграють провідну роль у міжнародних політичних відносинах, і те, що вони декларують, має велике значення для більшої частини решти країн світу.

Щоб зрозуміти всю суть стосунків між Сполученими Штатами Америки та Європейським Союзом, потрібно проаналізувати як сферу співробітництва, так і протистояння.

Сьогодні трансатлантичне партнерство набуває характеристик, властивих інтеграції: спільні історична та культурна спадщини, спільні цінності (демократія, права людини, ринкова економіка), високий ступінь економічних і торговельних зв'язків, співпраця в галузі безпеки. Відносини між США та інститутами ЄС розвиваються на інституціональній основі (НАТО) і через постійні прямі контакти [1].

У стратегічному сенсі досліджуване співробітництво будується на основі концепцій європеїзму і атлантизму. Якщо європеїстським вектором у зовнішній політиці зазвичай іменують прагнення європейських країн до тісної взаємодії та здійснення спільної політики, то курс, спрямований на підтримку стратегічних союзницьких відносин із Сполученими Штатами, характеризують як атлантистський. Сучасний класик геополітичної думки Збігнєв Бжезинський вважає, що Європа є «природним союзником Америки», її «глобальним партнером». Дійсно, спільні точки дотику США-ЄС – це енергія, безпека і глобальні проблеми, тому цю співпрацю можна класифікувати як стратегічне партнерство для вирішення глобальних проблем.

Новітньою тенденцією, що характеризує відносини ЄС – США, є зміна статусів у бік рівноправності. Сьогодні поглибився процес переосмислення геополітичного статусу Європи стосовно Сполучених Штатів Америки. Європейський Союз прагне відігравати самостійну роль, виконувати політичну функцію, відмінну від тієї, що реалізується ним нині, – «функцію важливого, але все ж таки молодшого партнера США». Після того, як на пост президента США був обраний Барак Обама, сторонам знову вдалося дійти до загального розуміння багатосторонності міжнародного співробітництва європейців і американців. За словами колишнього американського президента Б. Обами, «Америка надто часто недооцінювала головну роль Європи у світі», про що він заявив під час свого європейського турне на саміті, присвяченому Великій двадцятці і річниці організації НАТО [2].

Після закінчення фінансової кризи економічне піднесення дозволило зробити прогнози аналітиків щодо перспектив ЄС стати глобальною супердержавою, поряд із США та Китаєм. У численних публікаціях зазначається, що ЄС має достатньо потенціалу для реалізації цієї мети, з огляду на менші масштаби втрат порівняно з США.

Сьогодні ці перспективи стають питанням часу. Останньою перешкодою ЄС на цьому шляху є подолання бюрократичних механізмів для узгодження спільних дій і прийняття рішень на внутрішньому рівні.

У цьому напрямі вже зроблено низку важливих кроків. Зокрема, набуття чинності Лісабонським договором стало основою для нових змін, які стосуються системи прийняття рішень. Ним ліквідовано систему трьох опор, розширено коло питань, для прийняття рішень з яких необхідна кваліфікована більшість голосів у Раді міністрів, а також запроваджено довгострокове головування в Європейській раді.

Між США і ЄС існують і розбіжності, викликані різним геополітичним становищем обох спільнот у світі. Відсутність солідарності у деяких питаннях міжнародних відносин можна визначити як різницю стратегій (ведення дипломатії та військових дій), відмінності в потенціалі (військова міць); інституційну невідповідність США як єдиної національної держави та ЄС як такої, що все ще проходить стадію інтеграції у майбутньому єдиного органу (формування наддержавних інституцій, що здійснюють зовнішню політику об'єднання і включення нових членів до його складу); історичну зосередженість першочергового національного інтересу в зовнішній політиці у відмінних регіонах світу [3]. Незважаючи на різницю в американських і європейських інтересах і стратегіях, між двома партнерами не розгортається, наприклад, серйозної торговельної конкуренції. Процеси, які відбуваються у західному світі, цілком закономірні: вони – природний результат змін у співвідношенні економічних потенціалів Європи та США на початку нового тисячоліття. У кожної сторони є свої торговельні інтереси, але вони, в цілому, не надто різні. Євросоюз і Сполучені Штати вкрай рідко не координують свою діяльність і не ведуть спільну роботу. Економічні відносини США та ЄС є вигідними для обох сторін, торгівля та фінансові ринки є важливою складовою частиною успіху Європи. ЄС і США спільно виробляють майже 60% світової промислової продукції, їх щоденний внутрішній товарообіг становить 2 млрд. дол. США, при цьому обсяг трансатлантичної торгівлі сягає приблизно 370 млрд дол на рік [2].

Прихід до влади в США Дональда Трампа сколихнув Європу. З його обранням відбулися деякі зміни у відносинах США-ЄС. Одними з перших дій новообраного президента США стали впровадження мит на імпорт сталі з ЄС (а також з Канади та Мексики). З цих країн буде стягуватися 25% мита, а з алюмінію – 10%. Європейці до останнього намагалися уникнути цього загрозливого торгового конфлікту зі США, але цього їм не вдалося. Усі залишилися на своїх позиціях. Хоча США роблять ставку на двосторонні угоди, ЄС наполягає, щоб усе відповідало правилам Світової організації торгівлі (СОТ). Принципи вільної торгівлі та взаємних угод захищатимуться й надалі, заявив міністр економіки Німеччини Петер Альтмаєр на міністерському засіданні Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у Парижі.

Голова Конфедерації асоціацій німецьких роботодавців (BDA) ІнгоКраммер (IngoKramer) аналогічної думки. «Якщо США перестануть дотримуватись правил міжнародної торгівлі, то обов'язково потрібна спільна сильна відповідь ЄС», – сказав він після рішення Вашингтона. Це означає перелам у трансатлантичній торгівлі, оскільки США протягом десятиліть вважалися лідерами відкритих ринків та вільної конкуренції.

ЄС пропонував провести переговори щодо спрощення процедур торгівлі з американськими компаніями, але умовою для цього назвав тривале

звільнення від нових американських мит на сталь та алюміній. Втім, американці проігнорували цю пропозицію. І навіть на випадок цього ЄС ретельно підготувався. Єврокомісарка з питань торгівлі Сесілія Мальмстрьом заявила, що ЄС звернеться зі скаргою до Світової організації торгівлі, і вже зроблено перший крок. У СОТ підтвердили, що отримали від Євросоюзу запит на консультації зі США в рамках організації. ЄС також вживатиме й інших заходів для захисту європейської економіки і запровадить у відповідь мита на американські товари [4].

Більше того, в жовтні 2019 року США запровадили нові рекордні мита на імпорт з ЄС. Мита були запроваджені на низку європейських товарів у відповідь на субсидії ЄС для авіаційного гіганта Airbus. США ще на початку жовтня оголосили, що можуть впровадити штрафні тарифи на суму \$7,5 млрд для компенсації збитків, завданих Boeing незаконною, на думку США, допомогою ЄС концерну Airbus.

СОТ підтвердила аргумент США про те, що Airbus отримав мільярди доларів незаконних субсидій, що дало виробнику літаків несправедливу перевагу перед американським конкурентом Boeing.

Нові тарифи включають мито в розмірі 10% на літаки Airbus і 25% на сільськогосподарські продукти, такі, як французьке вино, італійський сир та шотландський віскі.

До списку товарів входять печиво, саямі, масло та йогурт, светри, пуловери, вироби з кашеміру та вовняний одяг, оливки з Франції та Іспанії, вино, ковбаса, німецька кава [5].

В політичній сфері також відбулися зміни у відносинах США-ЄС. Адміністрація президента США Дональда Трампа понизила дипломатичний статус представництва Євросоюзу в США, офіційно не повідомивши про це Брюссель. Зниження рангу місії - з дипломатичним статусом держави-члена до рівня міжнародної організації, вірогідно, відбулося в кінці минулого року. Дипломати вважають, що це могло бути здійснено наприкінці жовтня - на початку листопада 2018 року.

У зазначений період співробітники представництва звернули увагу на те, що глава місії Девід О'Салліван не отримав запрошення на низку заходів, що відбувались у Вашингтоні. Зокрема, на церемонію прощання з 41-м президентом США Джорджем Бушем-старшим 5 грудня він був запрошений не у звичайному хронологічному порядку, а у кінці списку. Звернувшись до організаторів похорону, представництво ЄС отримало відомості про фактичну зміну статусу місії [6]. Європейські дипломати сприйняли це як знак охолоджених відносин між Вашингтоном та Брюсселем при президенті Трампі [10].

З приходом президента Трампа до влади певною мірою змінились відносини США-ЄС у межах відносин з НАТО. Принаймні, поверхово зростаюча напруга між президентом США та багатьма його союзниками по

НАТО стосується грошей. Розподіл тягарів, як його називають, давно став головним питанням на самітах НАТО. Дональд Трамп – не перший президент, який наголосив на цьому питанні. Президент США Дональд Трамп неодноразово скаржився, що члени НАТО в Європі не витрачають достатньо коштів на альянс. Для президента Трампа Німеччина – один із найбагатших партнерів Вашингтона, водночас є найбільшим правопорушником, навіть більше, веде переговори з Російською Федерацією про газові угоди [7]. Ангела Меркель у відповідь сказала, що Європа «вже не може покладатися на союзників" після Трампа і Brexit». Пані Меркель також заявила, що хоче дружніх відносин з обома країнами, а також з Росією [8].

Трамп вважає, що США не повинні нести тягар фінансування оборони континенту, адже на США припадає майже 70% загальних витрат на оборону всіх членів НАТО.

За оцінками НАТО, США у 2018 році витратили приблизно 3,4% ВВП на оборону.

В одному з документів Лондонського міжнародного інституту стратегічних досліджень (IISS) було підраховано, що прямі витрати США на європейську безпеку становлять менше 6% від загальних витрат на оборону.

Сюди входять гроші для управління НАТО як організацією та для оборонної діяльності США в Європі - витрати на ракетні та інші оборонні системи та військово-цивільний персонал, розміщений на континенті. Ця сума становила \$ 35,8 млрд (28,4 млрд фунтів стерлінгів) у 2018 році.

У 2014 році всі члени НАТО погодились збільшити витрати на оборону до 2% ВВП до 2024 року.

Станом на березень 2019 року, за інформацією НАТО, лише шість країн, крім США, за попередній рік витратили 2% або більше свого ВВП на оборону. Це Греція, Великобританія, Естонія, Польща, Латвія та Литва.

Більшість членів НАТО в минулому році витратили на це приблизно від 1% до 1,99%.

Загалом європейські видатки на оборону зростають з 2014 року, причому збільшується вони в основному в країнах Центральної та Східної Європи, хоча темпи зростання сповільнилися минулого року. Є ще одна мета, яку члени НАТО мають виконати до 2024 року – щоб 20% їхніх оборонних витрат було спрямовано на придбання та розробку обладнання.

Станом на 2018 рік, за оцінками, 15 країн НАТО, крім США, виконали це завдання.

Щодо військового персоналу, то у розпал холодної війни в Європі було понад 400 000 військових, сьогодні ж США мають трохи більше 65 000 діючих службовців у Європі, включаючи Туреччину.

Сьогодні Німеччина приймає найбільшу кількість американських сил у Європі, за нею йдуть Італія, Великобританія та Іспанія. Але найбільше

разове розміщення американського персоналу за кордоном не в Європі – в Японії, велика кількість, також у Південній Кореї.

Однією з ключових складових прихильності США до Європи є система протиракетної оборони.

Вона покликана щоб допомогти захистити від потенційних ударів балістичних ракет з-за меж континенту, особливо на Близькому Сході. Наземні ракетні майданчики знаходяться в Румунії та Польщі, а радіолокаційна система розміщена в Туреччині. Ракети перехоплювачів також перевозяться на борту військових кораблів США, що курсують у Середземномор'ї. Розгортання цієї системи викликало критику з боку Росії, яка сприймає її як загрозу[9].

Висновки. Сполучені Штати Америка та Європейський Союз – дві наддержави-гегемони в сучасних міжнародних відносинах. Взаємовідносини їх були завжди тісними, зважаючи на політичну, ідеологічну, економічну цілісність. З обранням нового президента США – Дональда Трампа, ці відносини хоч і погіршилися, та все ж співпраця ЄС і США є вагомою. Між США та ЄС і надалі ведеться жвава торгівля, хоча і з новими умовами та митами; вони і надалі тримають спільну позицію щодо російської агресії, але Німеччина взяла курс і на поліпшення взаємовідносин з РФ; США звинувачують європейських членів НАТО у недостатньому фінансуванні, чому, на думку автора, дійсно є вагомими причини.

Отже, з викладеного вище можна зробити висновок, що взаємовідносини США-ЄС за Дональда Трампа стали іншими, ніж за президентства Барака Обами. Відносини Б. Обами з ЄС були чи не найтіснішими у період нового тисячоліття. Але довга спільна історія, ідеологія, демократичні цінності, економіка, безпека та багато іншого не дозволять кардинально змінити відносини США та ЄС в гіршому напрямі, незважаючи на зміну очільників як у ЄС, так і в Сполучених Штатах.

Список використаних джерел

1. Бжезинский З. Великая шахматная доска. М.: Международные отношения, 1999. 256 с
2. Лакішик Д. М. Відносини США та ЄС: проблеми і перспективи. URL:http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pmv/2012_5/ar208221.pdf
3. Лакішик Д. М. Стан і перспективи консолідованої міжнародної політики США і ЄС / 107. 2012. URL:<http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/218/194>
4. Сабіне К. ЄС-США: Розпочинається торгова війна // Deutsche Welle. 2018. URL : <https://www.dw.com/uk/>
5. США запровадили рекордні мита на імпорт з ЄС // Економічна Правда. 2019. URL:<https://www.epravda.com.ua/news/2019/10/18/652700/>

6. США понизили статус представництва ЄС у Вашингтоні //DeutscheWelle. 2019. URL :<https://www.dw.com/uk/>
7. Can Nato survive US President Donald Trump? / BBC News. 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44767847>
8. Merkel: Europe can no longer rely on allies after Trump and Brexit //BBC News. 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-40078183>
9. Trump: What does the US do for Nato in Europe? // BBC News. 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/world-44717074>
10. US returns diplomatic status of EU representative in Washington //Euractiv. 2019. URL: <https://www.euractiv.com/section/all/news/us-returns-diplomatic-status-of-eu-representative-in-washington/>

REFERENCES

1. Bzhezyns'kyy, Z. (1999) Velyka shakhmatnaya doska [The Grand Chessboard]. Moscow: Mezhdunarodnyye otnosheniya [in Russian].
2. Lakishyk D. M. Vidnosyny SSHA ta YES: promlemy i perspektyvy [US-EU Relations: Challenges and Prospects]. Retrieved from: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pmv/2012_5/ar208221.pdf [in Ukrainian].
3. Lakishyk D. M. Stan I perspektyvy konsolidovanoj mizhnarodnoj politykt SSHA i YES 2012 [Status and outlook for US and EU consolidated international policy] – Retrieved from: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/218/194> [in Ukrainian].
4. Sabine K. YES-SSHA: Rozpochynaye torhuvaty vinoyu 2018 [Begins the trade war] / Kinkarts Sabine // Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/> [in Ukrainian].
5. SSHA zaprovadyly rekordni myty na import iz YES 2019 [The United States has imposed record duties on imports from the EU] - Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/10/18/652700/> [in Ukrainian].
6. SSHA ponizyly status predstavnytstva YES u Vashynhtoni 2019 [US downgrades EU Delegation to Washington]. Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/> [in Ukrainian].
7. Can Nato survive US President Donald Trump? [bbc.com](https://www.bbc.com/news/world-europe-44767847) Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44767847> [in English]
8. 8. Merkel: Europe can no longer rely on allies after Trump and Brexit [bbc.com](https://www.bbc.com/news/world-europe-40078183) Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/world-europe-40078183> [in English]
9. Trump: What does the US do for Nato in Europe? [bbc.com](https://www.bbc.com/news/world-44717074) Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/world-44717074> [in English]
10. US returns diplomatic status of EU representative in Washington. [euractiv.com](https://www.euractiv.com/section/all/news/us-returns-diplomatic-status-of-eu-representative-in-washington/) Retrieved from: <https://www.euractiv.com/section/all/news/us-returns-diplomatic-status-of-eu-representative-in-washington/> [in English]